

Abstract:

Melnyk N., Melnyk An., Kacharovsky R. PREREQUISITE FOR THE DEVELOPMENT OF ETHNOTURISM IN THE TURIYA DISTRICT OF THE VOLYN REGION

This study is an initial attempt to investigate the factors of the development of ethnotourism in the Turiya district of the Volyn region. The article traces preconditions for the development of ethnotourism in the Turiya district of the Volyn region. The functional and the territorial structure of historical and cultural tourist resources of the district are d.

Based on a comprehensive analysis of the available historical and cultural heritage, the potential possibilities of ethnotourism as a new segment of the tourist market are outlined.

The results show that the long historical development of the studied area has predetermined to the available historical and cultural tourist resources, which are the basis for the development of ethnotourism. In particular, in the district is concentrated the largest number of historical monuments among all other administrative units of the Volyn region. The historical and cultural heritage of the Turiya district is represented by monuments of: history – 78, culture – 101, architecture and urban planning – 21, archeology – 1 and monumental art – 1. There are 16 architectural monuments on the territory of the district, which are included in the State Register and are protected by the law.

In addition, emphasis is placed on the study of ethnographic features of the Turiya district, which gives grounds to develop folk crafts. Over the centuries they represented in the works of local masters - embroiderers, wood carvers and stone carvers, weavers, masters of decorative painting and straw weaving. Videlicet the straw weaving is a raisin of the Turiya district. There is the only-begotten straw weaving museum in Ukraine "Straw Miracle" in the village Kupychiv. In the village Perevaly preserved the center of wood carving.

The authenticity of folk crafts and works of decorative and applied arts is represented by the residents of the district at numerous festivals, in particular "Spring etnovyr." Besides, ethnographic features of the studied area are actively promoted by the owners of farmsteads.

The results reveal the importance and priority trends of actualization of the potential of arts and crafts in increasing the competitiveness of the region in the market of tourist services. On the other hand, the article outlines the problems and prospects of exploitation the historical and cultural heritage in the development of the tourist sphere of the region in general and ethnotourism in particular.

On the basis of the results of this research, it can be concluded that Turiya district of the Volyn region as a tourist destination today is not well known among Ukrainian tourists due to lack of information about the available resource potential, tourist attractions and tourist products of the region. Therefore ethnotourism can become a promising form, which can be able to serve as an impetus intensify tourist flow. Focus on ethnotourism will significantly increase the investment attractiveness of the area, partly solve the problem of employment, significantly fill local budgets and also can become one of the real opportunities for economic, social and cultural development of the studied area.

Key words: ethnotourism, historical and cultural potential, ethnographic authenticity, Turiya district, Volyn region.

Надійшла 14.05.2020 р.

УДК 338.48(045)

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.20.1.11>

Андрій КУЗИШИН, Тарас ЧЕРЕШНЮК

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНИХ РЕСУРСІВ ОБОРОННОГО СПРЯМУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В статті викладено теоретико-методичні особливості суспільно-географічного дослідження оборонних споруд Тернопільської області. Вивчено теоретичні обґрунтування щодо визначення ролі оборонних споруд в туристичній діяльності з позиції суспільної географії. Запропоновано групування оборонних споруд за показниками їх типізації архітектурного та туристично-естетичного спрямування. Особлива увага приділена оборонним спорудам як історико-архітектурним туристичним ресурсам.

Проведено бальну оцінку оборонних споруд області за показниками їх збереженості, залученості до туристичних маршрутів (зацікавленості оборонними спорудами) та згадуваності на спеціалізованих сайтах в інтернеті. Запропоновано методику проведення бальної оцінки цих споруд за показником їх збереженості, деталізація їх описів на сайтах туристичного та краєзнавчого спрямування, а також залученості цих об'єктів до організованих туристичних маршрутів. На основі таких показників проведено бальне оцінювання/рейтингування оборонних споруд регіону. Це дозволило згрупувати адміністративні території та оборонні споруди, що розташовуються в їх межах, в певні рангові групи з метою подальшого логістичного використання. Для кожної з п'яти груп було виділено спільні риси, що обґрунтовували їх входження в одну категорію. Виходячи із даної методики максимальна кількість об'єктів оборонного характеру відноситься до середньої бальної оцінки.

Ключові слова: оборонні споруди, пам'ятка архітектури, культурно-пізнавальний туризм, туристсько-рекреаційні ресурси, історико-культурний потенціал, Тернопільська область.

Актуальність і новизна дослідження.
Дуже часто сьогодні креативність виступає ру-

шійною силою розвитку сучасного суспільства та складовою частиною стратегій підвищення

економічного зростання, підтримки інновацій та розвитку індивідуальних навичок. Багата та різноманітна історико-культурна спадщина є основою формування системи різнопланових туристичних маршрутів з метою забезпечення всебічного ознайомлення туристів з окремими сторонами матеріальної та духовної культури територіальних громад. В свою чергу така діяльність має на меті зміну соціально-економічного статусу території, що особливо важливо для сучасних суспільно-географічних досліджень

Історико-культурний туризму в значній мірі розвивається завдяки наявності історико-архітектурних ресурсів. Завдяки їх відвідуваності можна сформувати наочне уявлення про історичний процес та побутово-культурні явища, які надбанням світової та національної культурної спадщини. Державні кордони зазвичай не є перешкодою для поширення інформації про них, а навпаки виступають основою формування певного штампу про територію («Тернопільщина – край замкових споруд», «Долина Луари – територія замкових атракцій» тощо).

Сучасні визначення історико-культурних туристичних ресурсів зазвичай трансформують визначення В.С. Кравців, Л.С. Гринів, М.В. Копач, С.П. Кузика (1999): «← це сукупність створених у процесі історичного розвитку даної території пам'яток матеріальної і духовної культури, які мають суспільно-виховне значення, становлять пізнавальний інтерес та є об'єктами туристського показу» [2, с. 65]. Також слід погодитися з їх думкою, що вони формуються в складі пам'яток історії, історико-архітектурних пам'яток, пам'яток мистецтва, етнографічних пам'яток та пам'яток народної творчості [2, с. 65]. Завдяки історико-культурному туризму можна пізнати спосіб життя людей різних регіонів та різних історичних епох, який представлений у формі осучасненого туристичного продукту.

Як зазначає О.О. Бейдик, «пам'яткою архітектури є будь-який твір архітектурно-будівельної діяльності людини, який становить для суспільства історичну, наукову, мистецьку або іншу культурну цінність. Історична цінність пам'яток архітектури полягає в їх пізнавальній ролі як джерел історичної інформації, вони здатні відбивати матеріальне і духовне життя суспільства певного історичного періоду: суспільний устрій, науково-технічний рівень та рівень розвитку економіки, світогляд, культуру, побут, традиції населення» [1, с. 31]. Спостерігається чітка хронологічно-пізнавальна залежність між часом виникнення пам'ятки

та рівнем збереженості її матеріального стану і ступенем пізнавальної історичної, наукової, туристської, цінності об'єкта. Це може бути причиною зростання зацікавленості не лише до даного об'єкту, а й запорукою розвитку та додаткового освоєння прилеглої території. Суспільне значення пам'яток архітектури полягає в естетичній цінності, виразності художнього виконання архітектурних форм та декоративних елементів. Світова (європейська) практика розвитку сфери послуг, до якої відноситься і туризм, досить часто залучає оборонні споруди як місця для короткотривалого проживання (оренда приміщень, територій), апробація автентичної гастрономії старожитньої етнічної кухні та взяти участь в анімаційних лицарських розважальних програмах замкового дозвілля тощо. Окрім того, добре збереженні аристократичні будівлі (замки, палаци) часто отримують статус музеїв, і відповідно виступають об'єктами туристичних екскурсій. З цих позицій анонсована проблематика виглядає особливо актуальною на загальнодержавному та регіональному (обласному) рівні.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. Суспільно-географічне вивчення оборонних споруд є актуальною та загалом новітньою проблематикою саме в такому руслі. Як об'єкти пізнавального туризму оборонні споруди досліджені в працях М.Й. Рутинського [6], який акцентував свою увагу на можливостях туристичного відродження фортифікаційних споруд та розвитку замкового туризму в Україні. Роль та функції логістичного менеджменту в замковому туризмі як чинника сталого розвитку останнього та розробленні методики визначення оптимального туристичного навантаження на прикладі об'єктів замкового туризму розкриті в дослідженнях І.Г. Смирнова [10]. Геопросторовий аналіз туристичного використання оборонних споруд на території Тернопільської області знайшов своє відображення в дослідженнях К.Д. Дударчук [2], А.В. Кузишина [3], Т.О. Черешнюка [11], Р.В. Підставки [7], Т.І. Шпарага, А.А. Поворозник [12]. Їх дослідження приурочені проблемі територіальної оцінки особливостей туристичного використання окремих оборонних споруд області, групування таких архітектурних пам'яток з позиції туристичного використання та туристичної активності, обґрунтування суспільної доцільності та економічної ефективності формування кластеру замкового туризму в Тернопільській області, а також у визначенні окремих складових механізму його розвитку (К.Д. Дударчук [2], Р.В. Підставка

[7], Т.І. Шпарага, А.А. Поворозник [12]). Водночас є потреба сучасного суспільно-географічного аналізу характеру та ролі оборонних споруд як мотиваційних умов розвитку регіону. Такі ідеї мали місце в дослідженнях словацьких дослідників С. Паленчікової та З. Мачнікової [13].

Постановка науково-практичної проблеми. Територія Тернопільської області є беззаперечним лідером за кількістю оборонних споруд, які виступають цінним історико-архітектурним ресурсом в сфері туризму, і відповідно, – можуть бути поштовхом для розвитку сфери послуг регіонального господарського комплексу. Це відзначено в багатьох дослідженнях вітчизняних фахівців в сфері суспільної географії, туризмології та історії містобудування. Слід констатувати, що в своїй переважній більшості наявні пам'ятки оборонної архітектури є занедбані, що є проблемою історико-архітектурних споруд в Україні загалом. Відрадно, що навіть у такому вигляді в частому випадку вони стали об'єктом як внутрішнього, так і зовнішнього туристичного попиту.

Для оборонних споруд, як артефактів минувшини, сьогодні нагально постали дві принципові проблеми. Однією з ключових їх візій є позиціонування себе як центрів пізнання, освіти, історичної спадщини, досліджень. Водночас слід докорінно змінювати їх сприйняття як «скульптурної пам'ятки», – вони повинні виконувати роль «живого, подієвого експонату для взаємодії з більш різноманітною аудиторією, щоб мати змогу виконати свою місію в ХХІ столітті. В сучасному суспільстві глобалізація, оцифрування та нові технології «змушують» історико-архітектурні споруди оборонного спрямування та їх співробітники виходити зі своєї зони комфорту та прагнуть до інноваційних способів роботи. Яскравим прикладом є співпраця ІТ-фахівців та польського художника Збігнева Щепанека щодо відтворення низки Тернопільських замків в їх ідеальному стані. Ще у 2008 р. митець видав альбом під назвою «Zamki na Kresach», в якому представлено десять акварельних робіт, які представляють оборонні споруди Тернопільської області. Роботи можна вважати дійсно унікальними адже деталі деяких укріплень були візуалізовані вперше [15]. Загалом вихідним пунктом такого сприйняття є застосування творчості та інновацій у всіх видах діяльності, пов'язаних із управлінням відвідувачами – від процесу залучення екскурсантів до відвідування оборонних споруд (ефективна маркетингова комунікація та розповсюдження), через створення міні макетів цих споруд, екскурсії, до придбання сувені-

рів та реконструкції важливих подій, пов'язаних з конкретними подіями щодо цих оборонних споруд.

В процесі проведеного дослідження нами ставилося завдання здійснити суспільно-географічну оцінку оборонних споруд Тернопільської області, визначити їх роль як ресурсу та передумови господарського, в тому числі туристичного, розвитку регіону. Акцентується увага на беззаперечному факті, що саме ця область є всеукраїнським лідером за кількістю наявних сторичних споруд такого типу.

Викладення основного матеріалу. Тернопільська область виступає на національному туристичному ринку як адміністративний, науковий, освітній, історико-культурний, спортивний і діловий центр, а в регіоні туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку. В цьому контексті оборонні споруди, як складова історико-архітектурних ресурсів, є підґрунтям для організації різних видів туризму.

За своєю архітектурною та функціональною рисою оборонні споруди потребують певного групування. Критеріями такого групування є форма, розміри та ймовірний оборонний потенціал твердині.

Перша категорія охоплює оборонні архітектурні об'єкти, пріоритетним завданням яких є захисна архітектура з широкими мурами та надійними вежами. Для таких архітектурних об'єктів облаштування помешкань має другорядне значення. Традиційно зелені насадження в поблизу таких споруд знищувалися. Це ставило собі за мету підкреслити неприступність споруди. Прикладом такого типу оборонної архітектури в області можуть бути замки в Кременці та Сидорові.

Друга категорія оборонних споруд є більш представницькою. В її архітектурі паритетно поєднувалися завдання комфортності проживання та обороноздатності. Характерними рисами таких споруд таких архітектурних пам'яток є елементи естетичного оздоблення – помпезні в'їзди брами, оздоблені родовими гербами, архітектурно досконалі сторожові вежі тощо. До цього типу належали замки на території Тернопільської області у Бучачі, Збаражі, Бережанах і смт Залізцях.

І на кінець третя категорія – комплексне розміщення споруд оборонного характеру в межах певної частини одного населеного пункту. Часто такий оборонний комплекс охоплював сторожові вежі, церкви, побудовані в оборонному стилі, палацові комплекси, які були обнесені земляним валом з водою або муром. Прикладом може бути село Новосілка Заліщицького району.

Нами було виділено 32 оборонні споруди в межах Тернопільської області, які мають певний рівень збереженості та атрактивності. Запропоновано методіку проведення бальної оцінки цих споруд за показником їх збереженості, деталізація їх описів на сайтах туристичного та краєзнавчого спрямування, а також залученості цих об'єктів до організованих туристичних маршрутів. На основі таких показників проведено бальне оцінювання/рейтингування оборонних споруд регіону (таблиця 1).

На основі ранжування було виділено сім оборонних споруд найвищої збереженості та туристичної зацікавленості (бальна оцінка – «5»), які розташовані в Борщівському (Кривченський замок), Збаразькому (Збаразький замок, Вишнівський замковий палац), Кременецькому (Кременецький замок), Підволочиському (Скалатський замок), Тербовлянському (Струсівський палац оборонного характеру) районах та м. Тернополі (Тернопільський замок). Згадані оборонні споруди згруповані в одну категорію за показниками високого рівня збереженості, кожному з них присвячено згадування більше ніж на 70 сайтах та ці оборонні споруди залучені до туристичних маршрутів більш ніж 10 туристичних компаній України.

Три оборонні споруди в Бучацькому (Золотопотіцький та Язловецький замки) та Чортківському (Ягільницький замок) районах відповідають бальній оцінці «4». Ці атракції мають середній ступінь збереженості, досить часто згадуються та профільних сайтах (понад 50 сайтів) та включається кількома туристичними фірмами в свої туристичні маршрути.

Переважна більшість оборонних споруд оцінюється за бальною шкалою на «3 бали».

Вони представлені в більшості адміністративних районів області: Бережанському (Бережанський замок, Біщенський оборонний костел), Борщівському (Фортеця Святої Трійці в с. Окопи, Скала-Подільський замок), Бучацький (Бучацький замок), Гусятинський (Сидорівський замок, Личківський замок та оборонний костел у Личківцях), Збаразький (Спасо-Преображенська церква, с. Залужжя), Заліщицький (Замок у Новосілці, Червогородський замок), Тербовлянського (Буданівський, Тербовлянський, Микулинецький, Янівський замки) та Чортківського (Чортківський замок). Традиційно ці споруди досить непогано представлені в інтернет-просторі у зв'язку з відмінним місцем розташування але відзначаються слабким рівнем збереженості та не часто залучаються до туристичних маршрутів та відвідин турпідприємствами.

В п'яти районах Тернопільської області є оборонні споруди, які претендують на туристичне визнання за рахунок своєї атрактивності (відмінне місце розташування, що не було втрачено з роками), але традиційно відзначаються низьким рівнем збереженості, хоча представлені на інтернет-сайтах; наявність якісної та барвистої інформації стала передумовою до поодинокого включення цих об'єктів в туристичні маршрути. За проведенням ранжуванням до цієї групи відносяться оборонні споруди, які розташовані в Борщівському (Кривченський замок та замок в с. Висічка), Бучацькому (Підзамочок), Зборівському (Залозецький замок) та Підволочиському (Токівський замок) районах та оцінені рейтинговим балом «2».

Таблиця 1

Ранжування оборонних споруд Тернопільської області

N з/п	Власна назва	Адміністративний район	Показник збереженості	Показник залученості до туристичних маршрутів	Показник представлення на профільних (спеціалізованих) сайтах	Загальний бальний показник
1.	Бережанський замок	Бережанський район	3	2	5	3
2.	Біщенський оборонний костел	Бережанський район	3	3	4	3
3.	Кривченський замок	Борщівський район	5	5	5	5
4.	Кудринський замок	Борщівський район	2	2	2	2
5.	Фортеця Святої Трійці, с. Окопи	Борщівський район	2	3	3	3
6.	Скала-Подільський замок	Борщівський район	2	3	3	3
7.	Замок у селі Висічка	Борщівський район	2	2	3	2
8.	Золотопотіцький замок	Бучацький район	4	4	4	4

9.	Бучацький замок	Бучацький район	3	3	3	3
10.	Підзамочок-замок	Бучацький район	3	2	2	2
11.	Язловецький замок	Бучацький район	4	4	5	4
12.	Сидорівський замок	Гусятинський район	3	2	4	3
13.	Личківський замок та оборонний костел у Личківцях	Гусятинський район	3	3	3	3
14.	Збараський замок	Збараський район	5	5	5	5
15.	Вишнівецький замковий палац	Збараський район	5	5	5	5
16.	Спасо-Преображенська церква (Залужжя)	Збараський район	3	3	2	3
17.	Замок у Новосілці	Заліщицький район	3	3	2	3
18.	Червоногородський замок	Заліщицький район	2	2	4	3
19.	Залозецький замок	Зборівський район	2	2	3	2
20.	Кременецький замок	Кременецький район	4	5	5	5
21.	Білокриницький замок	Кременецький район	4	2	5	5
22.	Скалатський замок	Підволочиський район	5	4	5	5
23.	Токівський замок	Підволочиський район	2	2	3	2
24.	Буданівський замок	Теребовлянський район	3	2	3	3
25.	Струсівський палац	Теребовлянський район	5	4	5	5
26.	Теребовлянський замок	Теребовлянський район	3	4	3	3
27.	Микулинецький замок	Теребовлянський район	3	3	4	3
28.	Янівський замок	Теребовлянський район	3	3	3	3
29.	Чортківський замок	Чортківський район	3	2	5	3
30.	Ягільницький замок	Чортківський район	4	4	5	4
31.	Тернопільський замок	м. Тернопіль	5	5	5	55

Також нами було визначено близько 80 оборонних споруд, про які є згадки в історії регіону та вони мають мінімалістичний рівень збереженості і можуть бути перспективними об'єктами туризму (за умови формування відповідного інфраструктурного рівня – створенню макетів колишніх оборонних споруд, формування інформаційних стендів, підготовка рекламних та науково-популярних видань з метою популяризації певних оборонних споруд). Їм було присвоєно бальний показник «1».

Для Тернопільської області, як і для України загалом хорошим прикладом може бути досвід країн Європи. Тут зуміли поєднати процес збереження і консервування оборонних споруд при одночасному формуванні, за посередництва таких історико-культурних пам'яток, позитивного туристичного іміджу території (в нашому випадку – обласного регіону). На загальнодержавному ринку туристичних послуг та сфери послуг це повинно забезпечити економічну конкретність регіону. Паралельно з вирішенням проблеми збереження оборонних споруд, їх туристично-інфраструктурне використання може послужити основою розвитку рецептивного туризму, що сприятиме зміцнен-

ню національної економіки шляхом підвищення добробуту населення, розширення місць прикладення праці, загальної туристичної активності регіону внаслідок прояву ефекту туристичного віддзеркалення на суміжних галузях підприємництва.

В певній мірі оборонні споруди області можна використовувати як заклади відпочинку і туризму шляхом їх пристосування безпосередньо під заклади розміщення або заклади масового харчування (вже сьогодні такими прикладами в регіоні є Тернопільський та Збараський замки, де функціонують адаптовані під старовину ресторани з рецептурою середньовічних страв та автентичними місцевими напоями) надання послуг з обслуговування конференційних та презентаційних заходів (Збараський та Вишнівецький замки), проведення урочистих подій з використанням середньовічної стилістики. Приміщення оборонних споруд можуть бути місцем музейних експозицій, які логічно пов'язані з минулими даною територією. Також такі фортифікації можуть функціонувати як скансени – музеї під відкритим небом, на території або поблизу яких можуть організовуватися різні за характером історико-театралізовані фестивалі, змагання, анімаційні

шоу тощо.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. В Тернопільській області представлено всі категорії оборонних споруд, а тому є всі умови для розвитку замкового туризму.

Найбільш забезпеченими історико-архітектурними спорудами для розвитку пізнавального туризму виявилися Бучацький, Збарзький, Кременецький, Чортківський райони. Ці райони можна вважати осередками для розвитку культурно-пізнавального туризму та подорожей вихідного дня. На жаль, значна частина історико-архітектурних споруд перебуває у незадовільному стані та потребує проведення робіт з реставрації або реконструкції, облаштування для туристичних відвідувань.

Сьогодні замкові споруди як центри знань стикаються з процесами трансформації під впливом появи нових технологій та зростаючих очікувань та потреб сучасних відвідувачів. Процеси економічних перетворень, які в найменшій мірі торкаються питання відродження історичної спадщини пов'язані з поступовою тенденцією скорочення державного фінансування музеїв на практиці, означають, що музейні працівники мають бути все більш вина-

хідливими та творчими у своїй роботі; Парадоксально, але від них очікується розвиток та зростання, щоб виконати головну місію музею, але з обмеженими доступними ресурсами.

Оборонні споруди минулого, будучи складовою історичної спадщини, повинна мати креативне використання, що спрямована на підвищення з творчої та економічної позиції як частину їхньої основної діяльності. Цілеспрямована співпраця з туристичним сектором, який є важливим каналом збуту та джерелом потенційних відвідувачів музеїв та інших історико-культурних закладів, може значною мірою сприяти їх економічному зростанню. Переваги такої співпраці для туристичного сектору в даний час можна опосередковано кількісно визначити через показники відвідуваності та зацікавлення певними старожитностями, які комплексно розглядаються в поєднанні з іншими напрямками сфери послуг (культура, відпочинок, інші розважальні послуги та інші послуги). Для довгострокового процвітання та розвитку використання оборонних споруд як центрів туристичної активності необхідно активно планувати стратегії, орієнтовані на відвідувачів, з використанням цілісного підходу.

Література:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу: Монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
2. Дударчук, К. Д., Сватко, Н.М. Оборонні споруди Придністер'я – основа для розвитку замкового туризму. Замковий туризм Тернопільської області: проблеми та перспективи розвитку. 2012, 33-36.
3. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. Львів: НАН України. ІРД НАН України. 1999. 78 с.
4. Кузишин А.В. Перспективи розвитку замкового туризму в Тернопільській області. Вісник наукових досліджень. 2008, 11, Част. 2. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Галицького інституту ім. В. Чорновола, 179-186.
5. Мацюк, О.Я. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки. Львів: Центр Європи.
6. Рутинський, М.Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 432 с.
7. Підставка, Р.В. Замковий та релігійний туризм Придністер'я: Язловець. Туристичні ресурси як чинник розвитку території. 2012, 51-57.
8. Поливач, К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Наук. ред. Руденко Л.Г. Київ: Інститут географії НАН України. 2012. 208 с.
9. Скриль І. Пам'ятки архітектури як складова історико-культурних туристсько-рекреаційних ресурсів Харківського регіону. Часопис соціально-економічної географії. 2014, 17(2), 119-123.
10. Смирнов, І. Г. Логістичні стратегії до сталого розвитку замкового туризму. Економічна та соціальна географія. 2012. Вип. 1 (64). 127-137.
11. Черешнюк Т.О. Використання оборонних споруд Тернопільського Подністер'я в організації практик для студентів спеціальності «Туризм». Природничо-гуманітарні аспекти вдосконалення практичної підготовки майбутніх фахівців: Матеріали навчально-методичного семінару. – Тернопіль: Вектор, 2017, 55-57.
12. Шпарага, Т.І., Поворозник, А.А. Кластер замкового туризму Тернопільської області. Економічна та соціальна географія. 2013. Вип. 2 (67). 191-200.
13. Palenčíková Z., Machničová Z. Bratislavský hrad a jeho potenciál pre tvorbu kreatívnej ponuky v cestovnom ruchu / Geografické informácie/ 2018. № 2 (22). С. 207-222.
14. Richards, G. (2005) The Development of Cultural Tourism in Europe. Wallingford: CABI.
15. <https://teren.in.ua/2020/05/27/polskyj-hudozhnyk-pokazav-vsuyu-mogutnist-ta-velych-zamkiv-ternopilshhyny-foto/?fbclid=IwAR3wLq75MHvinFuyBoBSwicJB7rd93c9JpNz9q964SzYb2JEYWzpqisXe5M>

References:

1. Beidyk O.O. Rekreatsiino-turystychni resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu: Monohrafiia. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2001. 395 s.
2. Dudarchuk, K. D., Svatko, N.M. Oboronni sporudy Prydnisteria – osnova dlia rozvytku zamkovoho turyzmu. Zamkovyi turyzm Ternopilskoi oblasti: problemy ta perspektyvy rozvytku. 2012, 33-36.

3. Kravtsiv B.C., Hryniv L.S., Kopach M.V., Kuzyk S.P. Naukovo-metodychni zasady reformuvannya rekreatsiinoi sfery. Naukove vydannia. Lviv: NAN Ukrainy. IRD NAN Ukrainy. 1999. 78 s.
4. Kuzyshyn A.V. Perspektyvy rozvytku zamkovoho turyzmu v Ternopilskii oblasti. Visnyk naukovykh doslidzhen. 2008, 11, Chast. 2. Ternopil: Redaktsiino-vydavnychiy viddil Halyskoho instytutu im. V. Chornovola, 179-186.
5. Matsiuk, O.Ia. Zamky i fortetsi Zakhidnoi Ukrainy. Istorychni mandrivky. Lviv: Tsentr Yevropy.
6. Rutynskiy, M.I. Zamkovyi turizm v Ukraini. Heohrafiia pamiatok fortyfikatsiinoho zodchestva ta perspektyvy yikh turystychnoho vidrodzhennia. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2007. 432 s.
7. Pidstavka, R.V. Zamkovyi ta relihiinyi turizm Prydnisteria: Yazlovets. Turystychni resursy yak chynnyk rozvytku terytorii. 2012, 51-57.
8. Polyvach, K.A. Kulturna spadshchyna ta yii vplyv na rozvytok rehioniv Ukrainy. Nauk. red. Rudenko L.H. Kyiv: Instytut heohrafiy NAN Ukrainy. 2012. 208 s.
9. Skryl I. Pamiatky arkhitektury yak skladova istoryko-kulturnykh turystsko-rekreatsiinykh resursiv Kharkivskoho rehionu. Chasopys sotsialno-ekonomichnoi heohrafiy. 2014, 17(2), 119-123.
10. Smyrnov, I. H. Lohistychni stratehii do staloho rozvytku zamkovoho turyzmu. Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia. 2012. Vyp. 1 (64).127-137.
11. Chereshniuk T.O. Vykorystannia oboronnykh sporud Ternopilskoho Podnisteria v orhanizatsii praktyk dlia studentiv spetsialnosti «Turizm». Pryrodnycho-humanitarni aspekty vdoskonalennia praktychnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv: Materialy navchalno-metodychnoho seminaru. – Ternopil: Vektor, 2017, 55-57.
12. Shparaha, T.I., Povoroznyk, A.A. Klaster zamkovoho turyzmu Ternopilskoi oblasti. Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia. 2013. Vyp. 2 (67). 191-200.
13. Palenčíková Z., Machničová Z. Bratislavský hrad a jeho potenciál pre tvorbu kreatívnej ponuky v cestovnom ruhu / Geografické informácie/ 2018. № 2 (22). S. 207-222.
14. Richards, G. (2005) The Development of Cultural Tourism in Europe. Wallingford: CABI.
15. <https://teren.in.ua/2020/05/27/polskyj-hudozhnyk-pokazav-vsuyu-mogutnist-ta-velych-zamkiv-ternopilshhyny-foto/?fbclid=IwAR3wLq75MHvinFuyBoBSwicJB7rd93c9JpNz9q964SzYb2JEYWzpqISxe5M>

Аннотация:

Андрей Кузышын, Тарас Черешнюк. ОБЩЕСТВЕННО-ГЕОГРАФИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ИСТОРИКО-АРХИТЕКТУРНЫХ РЕСУРСОВ ОБОРОННОГО НАПРАВЛЕНИЯ (НА ПРИМЕРЕ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ)

Сформулированы теоретико-методические основы общественно-географического исследования культурного наследия на примере оборонных сооружений Тернопольской области. Осуществлено теоретические обоснования по определению роли оборонительных сооружений в туристической деятельности с использованием современной общественной географии. Предложено авторское группировки оборонительных сооружений по показателям их типизации архитектурного и туристически-эстетического направления. Особое внимание уделено оборонительным сооружениям как историко-архитектурным туристическим ресурсам. Для исследования данной проблемы был осуществлен обзор современной отечественной научной литературе.

Одним из ключевых заданий оборонительных сооружений Тернопольской области определено позиционирование их как центров знания, образования, исторического наследия, исследований. Отмечается о слабом сохранении таких памятников, а исходным пунктом такого восприятия является применение творчества и инноваций во всех видах деятельности, связанных с управлением посетителями – от процесса привлечения экскурсантов к посещению оборонных сооружений (эффективная маркетинговая коммуникация и распространение), через создание мини макетов этих сооружений, экскурсии, к приобретению сувениров и реконструкции важных событий, связанных с конкретными событиями по этим оборонительных сооружений.

Произведен учет имеющихся и достоверно существующих оборонительных сооружений, которые располагаются в пределах Тернопольской области. Для этого были проанализированы различные источники (литературные, интерактивные карты, архивные, интернет-источников). Предложена авторская методика проведения балльной оценки этих сооружений по показателю их сохранности, детализация их описаний на сайтах туристического и краеведческого направления, а также вовлеченности этих объектов организованных туристических маршрутов. На основе таких показателей проведен балльное оценивание / рейтингования оборонительных сооружений региона. Это позволило сгруппировать административные территории и оборонительные сооружения, располагающиеся в их пределах, в определенные ранговые группы с целью дальнейшего логистического использования. Для каждой из пяти групп было выделено общие черты, обосновывали их вхождения в одну категорию. Исходя из данной методики максимальное количество объектов оборонного характера относится к средней балльной оценки. Предложенные шаги по повышению балльной оценки отдельных объектов и всех фортификационных сооружений области.

Дальнейший рост посетителей замков и оборонных сооружений в значительной степени зависит от активизации творческого потенциала этих объектов и их сотрудников в сотрудничестве с местными творческими людьми и представителями творческих отраслей (искусства, рекламно-издательских центров, телевидение) и объединенных территориальных общин. Он должен поддерживаться целостной стратегии развития аудитории, созданной специалистами в сотрудничестве со всеми заинтересованными сторонами (включая заинтересованные стороны туристической отрасли). Сотрудничество с туристическим сектором, который является важным каналом сбыта и источником потенциальных посетителей музеев и других историко-культурных заведений, может в значительной степени способствовать их экономическому росту.

Проведенное исследование является важным и перспективным с позиции развития туризма в целом и

сферы услуг в целом в пределах Тернопольской области. Имеющиеся историко-архитектурные ресурсы оборонного направления могут стать толчком для развития хозяйства данного региона.

Ключевые слова: оборонительные сооружения, памятник архитектуры, культурно-познавательный туризм, туристско-рекреационные ресурсы, историко-культурный потенциал, Тернопольская область.

Abstract:

A. Kuzyshyn, T. Chereshtnyuk. SOCIO-GEOGRAPHICAL ASSESSMENT OF HISTORICAL AND ARCHITECTURAL RESOURCES OF DEFENSE DIRECTION (ON THE EXAMPLE OF TERNOPIL REGION)

The study outlines the theoretical and methodological foundations of social and geographical study of cultural heritage on the example of defense structures of Ternopil region. Theoretical justifications for determining the role of defense structures in tourist activities from the standpoint of social geography have been studied. The original grouping of defense structures according to the indicators of their types of architectural and tourist-aesthetic direction is offered. Special attention is given to the defense structures as historical and architectural tourist resources. The overview of the current national scientific literature on this issue is suggested.

One of the key visions of the fortifications of Ternopil region is their positioning as centers of knowledge, education, historical heritage and research. Emphasis is put on the weak preservation of such monuments, and therefore the starting point of this perception is the use of creativity and innovation in all activities related to visitor management - from the process of attracting tourists to visit fortifications (effective marketing communication and distribution), through the creation of mini-models of these buildings, excursions, the purchase of souvenirs and reconstruction of important events related to these fortifications.

The account of the available and reliably existing defensive constructions which are located within the Ternopil region is carried out. For this purpose, various sources (literary, archival, Internet sources, interactive maps,) were analyzed. The original method of conducting a point evaluation of these structures according to such indicators as their preservation, detailed descriptions on websites of tourist and local directions, as well as involvement of these objects in organized tourist routes. On the basis of such indicators, a point evaluation / rating of defense structures of the region was carried out. This made it possible to group administrative territories and defense structures located within the region into specific rank groups for further logistic use. For each of the five groups, there were some common features that justified their entry into one category. Based on this method, the maximum number of defense objects belongs to the average evaluation point. Some steps were suggested to increase the score of individual sites and all fortifications in the region in general.

Further growth of amount of visitors to castles and defense structures largely depends on the activation of the creative potential of these objects as well as the employees in cooperation with local creative people and representatives of creative industries (art, advertising and publishing centers, television) and united territorial communities. It should be supported by a holistic audience development strategy created by professionals in collaboration with all relevant stakeholders (including tourism stakeholders). Cooperation with the tourism sector, which is an important sales channel and a source of potential visitors to museums and other historical and cultural institutions, can greatly contribute to their economic growth.

The conducted research is important and perspective from the point of view of tourism development and services in general within the Ternopil region. Existing historical and architectural resources can be an impetus for the development of the economy of the region.

Keywords: defense structures, architectural monuments, cultural-cognitive tourism, tourist-recreational resources, historical-cultural potential, Ternopil region.

Надійшла 15.06.2020 р.